

Juhani Taivalaho
Repolaisentie 1 as 32
90250 OULU
p. 050 4123 999
sähköposti: juhani.taivalaho@gmail.com

LAUSUNTO

LAUSUNTO, MIKÄ KOSKEE TENOJOEN KALASTUSSÄÄNNÖN MUUTOSTARPEITA

Julkisella vallalla on velvollisuus huolehtia perusoikeuksien turvaamisesta perustuslain 22 §:n mukaisesti

Vuosituhanen vaihteessa käydyissä ja sittemmin keskeytyneissä Tenojoen kalastussääntöön liittyvissä neuvotteluissa Suomen asettama *kynnyskysymys* neuvottelutuloksen saamiseksi oli ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeudenhaltijoiden aseman saattaminen vastaamaan Suomen perustuslakia.

Vuonna 2017 päättyneissä jatketuissa neuvotteluissa ulkopaikkakuntaisten kalastusoikeuden haltijoiden asema ei lähimainkaan vastaa Suomen perustuslain turvaamia perusoikeuksia (omaisuuden suoja 15 § ja yhdenvertaisuus 6 §). Vaikka perustuslakivaliokunta antoi asiassa lausunnon, oli se monelta osin puutteellinen. Tämän toteaa Suomen johtaviin valtiosääntöasiantuntijoihin kuuluva emeritusprofessori **Kaarlo Tuori** Tenon kiinteistönomistajat ry:lle antamassaan asiantuntijalausunnossa. Liitän asiantuntijalausunnon osaksi tätä lausuntoa. Se on toimitettu diariotavaksi maa- ja metsätalousministeriölle aiemmin.

Puutteellinen eduskuntakäsittely johtuu mielestäni huonosta hallituksen esityksestä, minkä valtiosääntöoikeudellinen tarkastelu oli lähes laiminlyöty. Perustuslakivaliokunnalla, sen kuulemilla asiantuntijoilla eikä kansanedustajilla ollut mahdollisuutta arvioida esityksen perustuslainmukaisuutta, mikä koski ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden haltijoiden asemaa.

Perusoikeuksien *yleisten rajoitusedellytykset* käsittely perustuslakivaliokunnassa jäi siten ylimalkaiseksi, kuten professori Tuorikin toteaa. Valiokunta sivuutti myös perustuslain takaaman *yhdenvertaisuuden* tarkastelun. Valiokunta ei myöskään punninnut, mikä vaikutus sopimuksen ja sen voimaansaattamislain valtiosääntöisessä arvioinnissa oli kalastusmahdollisuuksien riippuvuudella *asuinpaikasta* (Tuori ss. 12 -13). Maa- ja metsätalousvaliokunakin oli mietinnössään todennut asuinpaikkaperiatteen olevan vieras ja ongelmallinen periaate sekä Suomen kiinteistöoikeudellisen järjestelmän että myös perustuslain kannalta. Perusoikeuksien yleisiin rajoitusperusteisiin kuuluva *suhteellisuuden* vaatimus edellyttää kalastusrajoitusten toteuttamista siten, että perusoikeutta rajoitetaan mahdollisimman vähän.

Tuori toteaa: *”Perusoikeusnäkökohdat edellyttävät, että rajoitukset kohdistetaan ensisijaisesti niihin kalastajaryhmiin, jotka eivät voi vedota kalastusoikeutensa tueksi perusoikeuteen, sen paremmin saamelaisten omaa kulttuuriaan koskevaan kuin kalastusoikeuden haltijoiden omaisuudensuojaankaan”* (s.14). Edellä todetun perusteella on käsittämätöntä, että paikkakunnalla vettä omistamattomilla ns. *jokamiehillä* on oikeus lunastaa vapalupa koko kaudeksi, mutta suurimmalla osalla ulkopaikkakuntalaisista kalastusoikeuden haltijoista vain yhdeksi vuorokaudeksi. Kenellä tahansa maahanmuuttajalla on paremmat kalastusoikeudet verrattuna ulkopaikkakuntalaiseen kalastusoikeuden haltijaan, kun on vain asunut vähintään seitsemän kuukauden ajan

paikkakunnalla. Nykyisen säännön neuvotteluasiakirjoista selviää, että suomalaiset virkamiehet joutuivat paikallisten tahojen ja myös norjalaisten painostuksen kohteeksi.

Perustuslakivaliokunta ei omaisuudensuojaa koskevassa arviossaan tarkastellut lainkaan yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvaa *perusoikeuden ydinalueen koskemattomuutta*, mitä Tuori pitää merkittävänä puutteena (s.15). Tuori toteaa (s. 16): ”*Jos kalastusoikeus ei takaa mahdollisuutta harjoittaa lainkaan kalastusta ja jos kalastusoikeuden haltijat joutuvat kilpailemaan kalastusmahdollisuudesta matkailukalastajien kanssa, perusoikeussuojaa nauttiva omaisuus - kalastusoikeus - muuttuu merkityksettömäksi ja perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvaa ydinalueen koskemattomuuden vaatimusta loukataan. Voidaan myös perustellusti asettaa kyseenalaiseksi, riitävätkö kalastusäännön ja voimaanpanolain säännökset kiintiöluvan ehdoista antamaan kalastusoikeudelle merkitystä siten, että ydinalueen koskemattomuuden vaatimus täytyisi edes kiintiöluvan nojalla kalastavien kohdalla.*” Tuori antaa ymmärtää, että yhden kalastusvuorokauden oikeudella (kalastuskaudessa) ei ole sellaista merkitystä kalastusoikeuden haltijoille, että vaatimus perusoikeuden ydinalueen koskemattomuudesta täytyisi.

Käytännön esimerkkejä:

Oletetaan, että vapakalastusvuorokausia kalastuskaudessa on 70.

1. Paikallisen suomalaisen omistuksessa olevan omakotitontin, jonka osuusluku on 0,999661. Omistamani Tsahkaltsohka -tilan osuusluku on 2,1. Huolimatta, että paikallisella tilan osuusluku on alle puolet omistamani tilan osuusluvusta, sillä on 70 -kertainen kalastusoikeus tilani kalastusoikeuteen verrattuna! Toteutuuko perustuslain 15 §:n turvaama omaisuudensuoja ja 6 §:n turvaama yhdenvertaisuus? Ei toteudu!

2. Ulkopaikkakuntalaisen omistaman tilan osuusluku on 261,400339. Edellisen esimerkin paikkakuntalaisen suomalaisen tilan osuusluku on vain 0,38 % verrattuna ulkopaikkakuntalaisen omistamaan. Silti sillä on yli kaksinkertainen kalastusoikeus Tenojoessa (kerroin on 8). Toteutuuko perustuslain omaisuudensuoja ja yhdenvertaisuus? Ei toteudu!

Tuori toteaa (ss. 23-24): ”*Jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle*”. Perustuslain 106 §:n sisältämä vaatimus ristiriidan ilmeisyydestä osoittaa perustuslakivaliokunnan harjoittaman valvonnan ensisijaisuutta. Niinpä jos perustuslakivaliokunta on tuoreessa lausunnossaan erikseen arvioinut tuomioistuimessa esillä olevia näkökohtia lainsäädännöstä ja todennut, että ristiriitaa perustuslain kanssa ei ole, tuomioistuin ei voi pitää ristiriitaa ilmeisenä. Asetelma on toinen silloin, kun perustuslakivaliokunta on kyllä antanut säädöksestä tuoreen lausunnon, mutta ei ole erikseen käsitellyt niitä mahdollisia ristiriitoja perustuslain kanssa, jotka ovat nousseet esille tuomioistuinkäsittelyssä. Kuten olen yllä todennut, perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan 5/2017 vp käsitellyt erikseen ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden haltijoiden omaisuudensuojan rajoituksia eikä ottanut kantaa esimerkiksi siihen, miten rajoituksen suhteellisuuden tai perusoikeuden ydinalueen koskemattomuuden vaatimukset heidän kohdallaan toteutuvat. Perustuslakivaliokunta ei myöskään arvioinut, miten yhdenvertaisuuden periaate ja siihen liittyvä asuinpaikan valinnanvapauden periaate toteutuvat näiden kalastusoikeuden haltijoiden kohdalla. Tuomioistuin arvioi näitä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä perustuslakivaliokunnassa lausunnon sitomatta, mikäli tuomioistuimen käsiteltävänä oleva asia tätä edellyttää”.

Johtopäätös edellisestä on, että asialla voisi olla jopa menestymisen mahdollisuuksia tuomioistuimessa, mikäli se sinne jostain syystä päätyisi.

Vaatimuksia:

Ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden haltijoiden kalastus tulee järjestää siten, että Suomen perustuslain määräykset omaisuussuojasta (15 §) ja yhdenvertaisuudesta (6 §) toteutuvat. Tämä sitoo julkista valtaa perustuslain 22 §:n mukaisesti. Nykyinen Tenojoen kalastussääntö ei näitä velvoitteita täytä lähimainkaan.

Kalastussäännön muutokset tulee valmistella siten, että mukana on ulkopuolista osaavaa valtiosääntöoikeudellista asiantuntemusta. On kyseenalaista antaa ”konsulttifirmoille” niille kuulumatonta roolia asiassa, joka yksiselitteisesti kuuluu julkiselle vallalle. Norjalaisen osapuolen saneluun ei pidä alistua asiassa, mikä kuuluu Suomen perustuslain soveltamispiiriin. Saamelaisia tulee kuulla, kuten lainsäädäntö velvoittaa, mutta ”huutoäänestyksillä” ei asioita pidä ratkaista.

Ulkopaikkakuntalaisten ja paikallisten kalastusoikeuden haltijoiden asema tulee olla samanlainen kalastusajan ja käytettävien pyydysten osalta. Erityiskiintiöjärjestelmästä tulee päästä eroon.

Perusteet vaatimuksille: Suomen perustuslaki ja emeritusprofessori Kaarlo Tuorin asiantuntijalausunto ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden haltijoiden oikeusasemasta

Oulussa 2.3.2020

Juhani Taivalaho
Utsjoen kirkonkylän lohkokunnan osakas